

Zmatečnost civilního soudního řízení

Petr Lavický

Mezi témata, k nimž se paní profesorka Alena Winterová ve své publikační činnosti opakovaně vrací, patří opravné prostředky.¹ Výstižně přitom poukázala mj. na nedostatky, jimiž trpí současná úprava žaloby pro zmatečnost, ať již jde o její souběh s dovoláním, o vymezení důvodů žaloby pro zmatečnost nebo o její celkovou koncepci.² Následující text na tyto myšlenky navazuje a zabývá se jednak vymezením zmatečnostních vad a jednak tím, jak by je měla procesní úprava zohlednit.

K pojmovému vymezení zmatečnosti

Tak jako kterákoliv jiná lidská činnost může být také soudní řízení poznamenáno chybami. Těch se mohou dopustit samy strany, např. tím, že neuvedou rozhodné skutečnosti či nenavrhnou důkazy, zmeškají rok nebo lhůtu, učiní vadné podání a jeho nedostatky neodstraní apod. Opravné prostředky ani jiné prostředky nápravy³ – jimiž se zde míní pouze žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost – k odstranění takových pochybení neslouží. Jejich účelem je odstranění nesprávností, jimiž řízení nebo rozhodnutí v něm učiněné zatížil soud.

Pochybení soudu lze rozdělit na vady materiální (*errores in iudicando*) a formální či procesní (*errores in procedendo*).⁴ Materiální vady se týkají obsahu rozsudku, jemuž lze vytýkat buď nesprávné právní posouzení, nebo nesprávnost či neúplnost jeho skutkového základu. Formální vady jsou vady řízení, spočívají tedy v porušení procesních předpisů. Podle jejich závažnosti se uvnitř této skupiny rozlišují zmatečnosti a jiné vady řízení (než zmatečnosti).

Zmatečnosti bývají obvykle charakterizovány jako ty nejtěžší či nejzávažnější vady řízení,⁵ nebo jako těžká porušení základních procesních předpisů, zejména vůdčích procesních zásad,⁶ popř. obdobně jako porušení základních procesních pravidel.⁷ Citované prameny se s ohledem na charakter zmatečností shodují na tom, že z důvodu veřejného zájmu na řádném výkonu soudnictví musí soud ke zmatečným přihlížet z úřední povinnosti a že rozhodnutí, resp. řízení jimi postižené musí být zrušeno bez ohledu na to, zda je rozhodnutí věcně správné, či nikoliv.⁸ Pokud např. soud rozhodl ve věci, která vůbec nepatří do jeho pravomoci, nelze se vůbec zabírat otázkou, zda jsou skutková zjištění správná a úplná a zda po právní stránce byla věc korektně posouzena; rozsudek vůbec neměl vzniknout, a proto musí být odklizen. Těmito dvěma aspekty se zmatečnosti odlišují od jiných vad řízení. Zda se jimi strana cítí dotčena, je na jejím

¹ Lze připomenout např. Winterová, A. Důvody opravných prostředků. Právník, 1979, s. 949-959. Winterová, A. – Macková, A. – Frintová, D. Apelace, kasace a revize v civilním procesu. In Pauknerová, M. – Tomášek, M. a kol. Nové jevy na počátku 21. století IV. Proměny soukromého práva. Praha : Karolinum, 2009, s. 374-392. Winterová, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In Lavický, P. a kol. Současnost a perspektivy českého civilního procesu. Brno : MU, 2014, s. 59-70.

² Winterová, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In Lavický, P. a kol. Současnost a perspektivy českého civilního procesu. Brno : MU, 2014, s. 66-67.

³ K rozlišování opravných prostředků a jiných prostředků nápravy např. Fasching, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts. 2. vydání. Wien : Manz, 1990, s. 844 a násl.

⁴ Srov. Kodek, G. E. in Kodek, G. E. – Mayr, P. Zivilprozessrecht. 3. vydání. Wien : Facultas, 2016, s. 354-355.

⁵ Rechberger, W. H. in Rechberger, W. H. – Simmotta, D. A. Zivilprozessrecht. 7. vydání. Wien : Manz, 2009, s. 535. Kodek, G. E. in Kodek, G. E. – Mayr, P. Zivilprozessrecht. 3. vydání. Wien : Facultas, 2016, s. 356.

⁶ Fasching, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts. 2. vydání. Wien : Manz, 1990, s. 888.

⁷ Dolinar, H. – Roth, M. – Duursma-Kepplinger, H. Zivilprozessrecht. 14. vydání. Wien : Jan Sramek Verlag, 2016, s. 202. Klicka, T. in Deixler-Hübner, A. – Klicka, T. Zivilverfahren. 8. vydání. Wien : LexisNexis, 2013, s. 181.

⁸ Např. Fasching, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts. 2. vydání. Wien : Manz, 1990, s. 888.

uvážení; soud se jimi bude zabývat jenom tehdy, pokud je strana uplatní. Neuplatní-li je, není s ohledem na jejich podstatně nižší závažnost dán veřejný zájem na tom, aby se jim soud věnoval *ex officio*; platná česká úprava však tento rozdíl nedůvodně stírá (viz § 212a odst. 1 a 5 OSŘ). Konečně na rozdíl od zmatečností jsou jiné vady významné jenom tehdy, pokud mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Zmatečnosti jsou sice těžké vady řízení, ale nevedou k tomu, že by se na rozhodnutí jimi trpící nahlíželo jako na neexistující nebo neúčinné,⁹ byť by tomu mohl německý jazykový ekvivalent českého výrazu „zmatečnost“ napovídat: „*nichtigkeit*“ totiž lze přeložit nejen jako zmatečnost, ale nepochybně také jako nicotnost. Zmatečnost však není důvodem neexistence rozhodnutí, ale důvodem, který lze uplatnit opravným prostředkem.¹⁰

Vedle existujících, ale zmatečných rozhodnutí, zná rakouská a německá doktrína a praxe také neexistující rozsudky a rozsudky postrádající zcela nebo zčásti účinky. Byť se názory vyslovované v literatuře obou zemí v něčem rozcházejí, obecně lze za neexistující rozsudek (*Nichturteil*) označit akt, který postrádá pojmové znaky rozsudku, k nimž patří to, že se jedná o rozhodnutí orgánu, který je skutečně soudem, a to v určité stanovené formě.¹¹ O rozsudek nejde např. do té doby, než jej soud vyhlásil („rozsudek“ založený ve spisech je pouhou osnovou rozsudku),¹² nebo než v případech rozhodování mimo ústní jednání bylo jeho písemné vyhotovení doručeno stranám,¹³ nebo pokud vůbec nejde o rozhodnutí soudu, ale např. správního orgánu.¹⁴ Neexistující rozsudek nelze krom případů, kdy vytváří zdání určitého rozsudku (*Scheinurteil*), napadati opravným prostředkem. Pokud je výsledkem řízení před soudem, pak se jím řízení nekončí; důsledkem je to, že kterákoliv strana může navrhnout pokračování v řízení, dále že trvá překážka zahájeného sporu, nebo že neexistující rozsudek není exekucním titulem. Lze žalovat na určení jeho neexistence, pokud je na tom naléhavý právní zájem.¹⁵ Rozsudkem sice existujícím, ale postrádajícím zcela účinky (*wirkungslose Urteil*), je např. rozsudek vynesený v řízení, v němž soud přehlédl, že jeho strana je nadána imunitou, a nepadá proto pod jurisdikci daného státu, nebo rozsudek vynesený mimo spor, např. po zpětvzetí žaloby. Takové rozsudky lze na rozdíl od neexistujících rozsudků napadati opravnými prostředky nebo žalobou pro zmatečnost.¹⁶

Dosud podaný výklad lze shrnout tak, že zmatečnostmi jsou ty nejtěžší vady řízení, jež jsou důsledkem porušení základních procesních pravidel; nevedou sice k neexistenci rozhodnutí, ale pouze k možnosti napadnout jej opravným prostředkem nebo jiným prostředkem nápravy. Krom toho musí ke zmatečnosti vždy soud přihlížet z úřední povinnosti.

Charakteristika zmatečností coby nejtěžších procesních vad je velmi obecná; je proto vždy především věcí zákonodárce, aby v civilním řádu soudním určil, co považuje za stěžejní procesní pravidla, jejichž porušení má za následek zmatečnost. Fasching v této souvislosti upozorňuje na rozdíly mezi různými právními řády, zároveň ale poukazuje na jádro, které je všem procesním řádům společné. Patří k němu civilní soudní

⁹ Kodek, G. E. in Kodek, G. E. – Mayr, P. Zivilprozessrecht. 3. vydání. Wien : Facultas, 2016, s. 356. Rechberger, W. H. in Rechberger, W. H. – Simmotta, D. A. Zivilprozessrecht. 7. vydání. Wien : Manz, 2009, s. 535.

¹⁰ Kodek, G. E. in Kodek, G. E. – Mayr, P. Zivilprozessrecht. 3. vydání. Wien : Facultas, 2016, s. 356.

¹¹ Jacobs, M. in. Stein, F. – Jonas, M. a kol. Kommentar zur Zivilprozessordnung. Band 6 (§§511-703d). 22. vydání. Tübingen : Mohr Siebeck, 2013, s. 792.

¹² Pokud by však taková osnova byla stranám doručena, považuje se za zdánlivý rozsudek („*Scheinurteil*“) a je proti němu opravný prostředek. Zdánlivý rozsudek je takový neexistující rozsudek, který ve stranách vytváří zdání existence účinného rozhodnutí. Rosenberg, L. – Schwab, K. H. – Gottwald, P. Zivilprozessrecht. 17. vydání. München : C. H. Beck, 2010, s. 324. Viz též další výklad.

¹³ Rosenberg, L. – Schwab, K. H. – Gottwald, P. Zivilprozessrecht. 17. vydání. München : C. H. Beck, 2010, s. 325.

¹⁴ Jauernig, O. Zivilprozessrecht. 29. vydání. München : C. H. Beck, 2007, s. 195. Jauernig je autorem základní práce věnované tomuto tématu (*Das fehlerhafte Zivilurteil*) z roku 1958.

¹⁵ Jacobs, M. in. Stein, F. – Jonas, M. a kol. Kommentar zur Zivilprozessordnung. Band 6 (§§511-703d). 22. vydání. Tübingen : Mohr Siebeck, 2013, s. 793.

¹⁶ Jauernig, O. Zivilprozessrecht. 29. vydání. München : C. H. Beck, 2007, s. 195, 196.

pravomoc,¹⁷ procesní způsobilost, právní moc a právo na právní slyšení.¹⁸ Právní slyšení se v tomto kontextu chápe v úzkém smyslu, jak bude vysvětleno dále.

Český zákonodárce tento problém v současnosti řeší vymezením důvodů žaloby pro zmatečnost v § 229 OSŘ.¹⁹ Tyto důvody spočívají především v nedostatku procesních podmínek; ne na všechny procesní podmínky se však ve výčtu pamatuje, a krom toho jsou za zmatečnosti vydávány také nedostatky, které se procesních podmínek netýkají. Důvody uvedené v § 229 OSŘ lze roztrždit na ty, které se týkají soudu, na zmatečnosti týkající se stran, a na ostatní případy zmatečnosti.

1. Zmatečnosti týkající se soudu:
 - nedostatek pravomoci [§ 229 odst. 1 písm. a) OSŘ];
 - rozhodování vyloučeného soudce nebo přísedícího [§ 229 odst. 1 písm. e) OSŘ];
 - nesprávné obsazení soudu (ledaže místo samosoudce rozhodoval senát [§ 229 odst. 1 písm. f) OSŘ];
 - rozhodnutí v neprospěch strany v důsledku trestného činu soudce nebo přísedícího [§ 229 odst. 1 písm. g) OSŘ].
2. Zmatečnosti týkající se stran:
 - nedostatek procesní subjektivity [§ 229 odst. 1 písm. b)] nebo absence zastoupení procesně nezpůsobilé strany (fyzické osoby) či strany (právnícké osoby), která před soudem nemohla samostatně jednat [§ 229 odst. 1 písm. c) OSŘ];
 - straně byl ustanoven opatrovník z důvodu jejího neznámého pobytu nebo proto, že se jí nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady [§ 229 odst. 1 písm. h) OSŘ];
 - straně byla nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem [§ 229 odst. 3 OSŘ].
3. Ostatní zmatečnosti:
 - absence návrhu na zahájení řízení [§ 229 odst. 1 písm. d) OSŘ];
 - porušení překážky litispendence [§ 229 odst. 2 písm. a) OSŘ];
 - porušení překážky věci pravomocně rozhodnuté [§ 229 odst. 2 písm. b) OSŘ];
 - materiální nevykonatelnost rozsudku [§ 229 odst. 2 písm. c) OSŘ];
 - odmítnutí odvolání nebo zastavení odvolacího řízení odvolacím soudem [§ 229 odst. 4 OSŘ, první část věty];
 - odvolací soud rozhodl o potvrzení nebo změně odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost soudem I. stupně [§ 229 odst. 4 OSŘ, druhá část věty].

ad 1. Zařazení pravomoci do výčtu zmatečností je jistě správné. Neměla by se jí však rozumět pouze soudní pravomoc, vymezující okruh věcí, které jsou oprávněny a povinny projednávat a rozhodovat soudy, a nikoliv zejména správní orgány, ale také civilní soudní pravomoc, pomocí níž je vymezena působnost soudů v civilním řízení ve vztahu k jiným druhům soudnictví,²⁰ prakticky vzato zejména ke správnímu soudnictví. Občanský soudní řád nemá v této otázce zcela jasno: v § 7 odst. 4 chápe vztah civilního řízení a správního soudnictví jako vztah pravomoci, v § 104a a § 104b jako vztah věcné příslušnosti. Správné je první řešení, neboť při vymezení vztahu civilního řízení a správního soudnictví nejde o to, který článek soudní soustavy

¹⁷ Fasching se doslovně zmiňuje o přípustnosti pořadu práva (*Zulässigkeit des Rechtswegs*). Tento pojem se u nás opětovně začal používat v souvislosti s reformou správního soudnictví a znovuzavedením dualismu přezkumu správních aktů, aniž bylo zcela zřejmé, co se tím má na mysli. Přípustností pořadu práva se přitom rozumí to, že věc patří do rozhodovací oblasti civilních soudů. Fasching, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts. 2. vydání. Wien : Manz, 1990, s. 61. Nejde tedy o nic jiného, než o civilní soudní pravomoc.

¹⁸ Fasching, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts. 2. vydání. Wien : Manz, 1990, s. 843.

¹⁹ Srov. Winterová, A. in Winterová, A. – Macková, A. a kol. Civilní právo procesní. Část první: nalézací řízení. 7. vydání. Praha : Linde, 2014, s. 344.

²⁰ K tomu srov. Zoulík, F. Soudy a soudnictví. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 24 a násl.

má věc projednat a rozhodnout v prvním stupni, ale zda určitou záležitost mají projednávat soudy v tom nebo v onom druhu soudnictví. Proto také zmatečností důvodem spočívajícím v nedostatku pravomoci by měla být rovněž situace, kdy byla v civilním řízení projednána věc, kterou se měl zabývat soud ve správním soudnictví.

Další dva důvody vystihují různé situace, jimž je společné to, že se na rozhodování podílel někdo, kdo se na něm podílet neměl, a to buď proto, že měl být vyloučen, nebo proto, že soud měl být správně obsazen jinak (např. nebyla dodržena pravidla přidělování věcí obsažená v rozvrhu práce, místo senátu rozhodoval samosoudce,²¹ rozhodl vyšší soudní úředník, ačkoliv měl rozhodovat soudce).

Uvedené důvody zmatečnosti zajišťují, aby se v civilním řízení soudním neprojednávaly věci, které do něj nepatří, a aby v záležitostech, jež do civilní soudní pravomoci patří, nebyl soud obsazen někým, kdo o věci rozhodovat neměl. Logicky se pak klade otázka, proč k důvodům zmatečnosti nepatří nedostatek příslušnosti. U místní příslušnosti lze snad zákonodárcem zvolený model ospravedlnit zhojitelností jejího nedostatku a tím, že místní příslušnost může být za určitých podmínek předmětem dohody stran (§ 89a OSŘ), u věcné příslušnosti nikoliv. Nelze argumentovat ani tak, že je nepodstatné, který soud o věci rozhoduje, je-li tento soud správně obsazen. Nedostatek věcné příslušnosti je stejně závažnou vadou jako nesprávné obsazení soudu nebo rozhodování vyloučeného soudce, neboť vede opět k tomu, že u věcně nepřislušného soudu se na projednání a rozhodnutí věci podíleli soudci, kteří by při respektování pravidel příslušnosti vůbec o věci rozhodovat neměli. Lze uvažovat dokonce o vyšší intenzitě takové vady, neboť příslušnost na rozdíl od obsazení soudu a nepodjatosti soudce patří k procesním podmínkám. Konečně i z ústavního hlediska nelze současné řešení považovat za obhajitelné, neboť porušení pravidel věcné příslušnosti a nesprávné obsazení soudu je v rozporu s tímž článkem Listiny základních práv a svobod. Jednou je straně odňat zákonný soud (a v důsledku toho i zákonný soudce), podruhé „pouze“ zákonný soudce (čl. 38 odst. 1).

ad 2. Nedostatky procesní subjektivity a způsobilosti představují absenci zásadních procesních podmínek týkajících se stran. Jejich zařazení mezi zmatečností vady je proto bez jakýchkoliv pochybností. U nedostatku procesní způsobilosti však stojí za zvážení, zda v souladu s dřívější úpravou a se současnými zahraničními civilními řády soudními nepřipustit možnost její konvalidace, jak na to před nedávnem jubilantka sama poukázala.²² To, že procesně nezpůsobilá strana nebyla řádně zastoupena, by mělo být zmatečností pouze v případě, že své jednání neschválila buď sama strana poté, co nabyla procesní způsobilosti, nebo její zástupce. Především na nich je zapotřebí ponechat posouzení toho, zda se nedostatek způsobilosti v řízení jednat negativně promítl do postavení strany, která má být tímto zmatečností důvodem chráněna, či nikoliv.

Ustanovení opatrovníka, přestože k tomu nebyly splněny předpoklady, není ničím jiným než jedním z případů nesprávného postupu soudu, jímž je straně odňata možnost jednat před soudem; ostatně právě tak situaci hodnotila i dřívější soudní praxe (např. R 10/2003). Není proto přesné vysvětlení důvodové zprávy k novele č. 7/2009 Sb., že tímto zákonem doplněný důvod zmatečnosti představuje rozšíření zmatečností důvodů. Skutečný motiv toho, proč bylo do prvního odstavce § 229 OSŘ vloženo nové písmeno h), jímž byla kasuisticky vytčena situace, kterou již bylo možno posoudit podle § 229 odst. 3 OSŘ, spočíval v tom, že z důvodu uvedeného ve třetím odstavci bylo možno žalobou pro zmatečnost napadnout jednomu rozhodnutí odvolacího soudu, zatímco z důvodů uvedených v prvním odstavci bylo možno napadat nejen odvolací, ale i prvostupňová rozhodnutí. K nesprávnému ustanovení zástupce straně

²¹ Opačnou situaci, kdy místo samosoudce rozhodne senát, zákon výslovně ze zmatečností vad vyjímá. Je za to ovšem právem kritizován (Winterová, A. in Winterová, A. – Macková, A. a kol. Civilní právo procesní. Část první: nalézací řízení. 7. vydání. Praha: Linde, 2014, s. 66), neboť je nepochybné, že o věci jednal a rozhodoval někdo jiný, než o ní rozhodovat měl.

²² Winterová, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In Lavický, P. a kol. Současnost a perspektivy českého civilního procesu. Brno: MU, 2014, s. 67.

neznámého pobytu často docházelo v bagatelních sporech. Strana, která tím byla dotčena, tak neměla v civilním řízení soudním žádný prostředek nápravy. Místo aby zákonodárce opravil nevhodné vymezení objektivní přípustnosti v § 229 odst. 3 OSŘ, vyjmul z jeho dosahu jednu situaci, a tu jako další zmatečností důvod vložil do prvního odstavce. K rozšíření objektivní přípustnosti žaloby pro zmatečnost podle třetího odstavce i na prvostupňová rozhodnutí v bagatelních věcech však později přece jenom došlo; k tomu viz dále. Přestože písmeno h) tím ztratilo jakékoliv opodstatnění, v zákoně i nadále zůstává.

Odnětí možnosti jednat před soudem je klasickým zmatečnostním důvodem. Obsahoval jej civilní řád soudní (§ 477 bod 4.), § 180a odst. 1 písm. e) občanského soudního řádu z roku 1950, a jako důvod obnovy též § 228 odst. 1 písm. e) současného občanského soudního řádu v jeho původním znění. Judikatura sem řadí např. vadné obeslání k jednání do jiné jednací síně (NS 2 Cdon 1905/96), projednání věci v nepřítomnosti zástupce, který se řádně a důvodně omluvil a požádal o odročení jednání (NS 3 Cdon 1021/96, NS 20 Cdo 1358/99), projednání věci v nepřítomnosti zástupce, který nebyl předvolán (NS 26 Cdo 2023/2000), nebo v rozhodnutí bez nařízení jednání, ačkoliv pro to nebyly splněny předpoklady (srov. NS 21 Cdo 700/2001). V rakouském civilním řádu soudním je tento důvod dodnes obsažen a patří – v rámci odvolání – k nejčastěji vytýkaným zmatečnostem.²³ Místo zákonného obratu odnětí možnosti jednat před soudem (*die Möglichkeit, vor Gericht zu verhandeln ... entzogen*) používá odborná literatura pro označení této vady porušení právního slyšení (*rechtlichen Gehör*). Právní slyšení se zde chápe v úzkém smyslu²⁴ a strana se jím chrání před vyloučením z ústního projednání věci. Všude tam, kde civilní řád soudní kogentně předepisuje ústní jednání, způsobuje protiprávní zabránění straně v účasti na něm naplnění této zmatečností vady.²⁵ Patří sem např. vynesení kontumačního rozsudku, přestože straně nebyla vůbec doručena výzva k žalobní odpovědi nebo předvolání k přípravnému roku, popř. doručení bylo v rozporu se zákonem; nekonání ústního jednání, které zákon kogentně vyžaduje; porušení dvoustrannosti opravného prostředku, např. nedoručení rekursu protistraně k vyjádření; nedání možnosti stranám, aby se před vyhlášením rozsudku vyjádřily k výsledkům dokazování, např. k písemnému znaleckému posudku.²⁶ Tyto situace se v naší literatuře a judikatuře označují pod vlivem judikatury Evropského soudu pro lidská práva spíše jako porušení principu kontradiktornosti.²⁷ Terminologie však není to nejdůležitější. Prakticky významné je spíše to, že podřazení určitého nedostatku pod zmatečností znamená, že se jím soud musí zabývat z úřední povinnosti; naopak jeho klasifikace jako pouhé jiné vady má – ve standardních úpravách civilního řízení – za následek, že se jím bude soud v opravném řízení zabývat jenom tehdy, pokud ji sama strana uplatní.

²³ Kodek, G. E. in Rechberger, W. H. Kommentar zur ZPO. 3. vydání. Wien – New York : Springer Verlag, 2006, s. 1545.

²⁴ V širším smyslu je právní slyšení porušeno také v případech, kdy je žaloba nesprávně odmítnuta pro nedostatek mezinárodní příslušnosti, pravomoci, příslušnosti nebo pro nedostatky procesní subjektivity a způsobilosti či zastoupení, pro překážku litispendence nebo věci pravomocně rozhodnuté. Tyto případy se však pod § 477 bod 4. ZPO nesubsumují, ale spadají popř. pod jiné důvody zmatečností. Viz Fasching, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts. 2. vydání. Wien : Manz, 1990, s. 369.

²⁵ Kodek, G. E. in Rechberger, W. H. Kommentar zur ZPO. 3. vydání. Wien – New York : Springer Verlag, 2006, s. 1546.

²⁶ Pochmarski, K. – Lichtenberg, Ch. Berufung in der ZPO. 2. vydání. Wien : LexisNexis, 2010, s. 45.

²⁷ Winterová, A. in Winterová, A. – Macková, A. a kol. Civilní právo procesní. Část první: nalézací řízení. 7. vydání. Praha : Linde, 2014, s. 67-68. V judikatuře Ústavního soudu např. srov. nález II. ÚS 1374/08, bod 19.: „Ostatně kontradiktornost řízení jako podmínku spravedlivého procesu formuloval ve své judikatuře i Evropský soud pro lidská práva, a to několikrát přímo vůči postupu Ústavního soudu (srov. např. rozsudek Milatová a ostatní proti ČR). „Koncept spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle kterého musí mít účastníci příležitost nejen předložit každý důkaz nutný k tomu, aby obhájili své nároky, ale také musí být seznámeni s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit.“

ad 3. Třetí skupina, v níž jsou pracovně zahrnuty zbývající zmatečnostní vady podle platné právní úpravy, vzbuzuje některé pochybnosti.

Např. je otázkou, zda ke zmatečnostním důvodům patří materiální nevykonatelnost rozsudku [§ 229 odst. 2 písm. c) OSŘ]. důvodová zpráva k novele č. 30/2000 Sb. se na jedné straně hlásí k pojetí zmatečností coby vad, „jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem“, na druhou stranu zavedení zmíněné zmatečnostní vady odůvodňuje jejím významem pro poměry účastníků. Ovšem to, že je něco významné pro strany, nemusí automaticky znamenat porušení základních principů řízení před soudem. Důvodová zpráva zde zjevně přehlíží rozdíl mezi zmatečnostmi a jinými důvody opravných prostředků: zatímco uplatnění ostatních důvodů je vždy motivováno individuálním zájmem stran, zmatečnosti svou závažností individuální zájem stran přesahují a jejich zohlednění z úřední povinnosti je dáno veřejným zájmem na řádném výkonu soudnictví.

Zmatečnosti v přesném slova smyslu však vůbec nejsou důvody uvedené v § 229 odst. 4 OSŘ. To, že odvolací soud např. odmítl odvolání, protože je považoval za objektivně nepřijatelné, podané někým, kdo k tomu nebyl oprávněn, nebo za opožděné, samo o sobě žádnou zmatečnost nepředstavuje, ani kdyby jeho usnesení o odmítnutí nebylo správné. Pro ostatní důvody uvedené v tomto ustanovení to platí právě tak. Ostatně komentářová literatura ani nepředstírá, že by v § 229 odst. 4 OSŘ o „porušení základních principů ovládajících řízení před soudem“ mělo jít: „...důvodem žaloby (zmatečnosti) je v těchto případech skutkově nebo právně chybný, tj. v rozporu se zákonem učiněný závěr o tom, že odvolání muselo být odmítnuto nebo odvolací řízení zastaveno“.²⁸

Podaný stručný rozbor některých důvodů zmatečnosti vede k závěru, že pozitivněprávní uchopení pojmu zmatečnosti v současném občanském soudním řádu vykazuje značné nedostatky, je-li poměřováno požadavkem, aby za zmatečnosti byly považovány ty nejtěžší vady řízení, které spočívají v porušení základních pravidel či principů řádného výkonu soudnictví, na nichž je ve veřejném zájmu nutno trvat. Ve výčtu zmatečností jsou uvedeny ty, které v něm být obsaženy nemají, a naopak některé těžké vady pozornosti zákonodárce ušly. Lze se např. ptát, proč jsou jako důvody zmatečnosti uvedeny jenom některé procesní podmínky, když neexistence jakékoliv z nich brání soudu, aby ve věci jednal a rozhodl. Stejně tak je nutno se zamyslet nad významem ústavních principů ovládajících výkon soudnictví. Krom právního slyšení, o němž již byla učiněna zmínka, lze poukázat např. na princip veřejnosti, jenž je jedním ze stěžejních principů zabraňujících kabinetní justici, umožňujících veřejnosti kontrolu výkonu soudnictví a odlišujících moderní civilní proces od obecného civilního procesu²⁹ a jenž bývá v současné praxi např. v rozvodových věcech bez zákonné opory často porušován. Což není vyloučení veřejnosti bez zákonem uznaného důvodu porušením základních principů soudnictví, a nemělo by proto být charakterizováno jako zmatečnostní důvod?

Zmatečnosti jako důvody opravných prostředků

Současný český občanský soudní řád může vyvolávat dojem, že mezi pojmem zmatečnosti a důvody žaloby pro zmatečnost je položeno rovnítko. Stejně tak může navozovat představu, že ostatních opravných prostředků se důvody zmatečnosti příliš netýkají. Ve výčtu odvolacích důvodů totiž zmatečnosti

²⁸ Krmář, J. in Drápal, L. a kol. Občanský soudní řád I., II. Praha : C. H. Beck, 2009, komentář k § 229, marg. č. 7 [citováno dle www.beck-online.cz].

²⁹ Cappelletti, M. – Garth, B. G. Introduction – Policies, Trends and Ideas in Civil Procedure. In Cappelletti, M. (ed.) Civil Procedure. Tübingen : J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), s. 5 až 6. Srov. též Ott, E. Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. I. díl. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1897, s. 3: „Trvalé povolání zastupitelstva lidu k spolupůsobení při vydávání zákonů v Rakousku zavdalo nového mocného podnětu tužbám, dovolávajícím se ústního veřejného řízení.“

vedeny nejsou (§ 205 OSŘ) a dovolání kvůli nim podat nelze (§ 241a odst. 1 druhá věta OSŘ); v obou případech k nim lze nanejvýš „přihlédnout“ (§ 212a odst. 5, § 242 odst. 3 OSŘ). Pohled do současné německé či rakouské úpravy, jakož i do civilního řádu soudního, však ukazuje na to, že ani jedna z těchto představ není správná.

Např. rakouská úprava (platná až do začátku padesátých let minulého století i u nás) vypočítává zmatečností vady v § 477 ZPO v rámci úpravy odvolání coby důvody, které vedou ke zrušení napadeného rozhodnutí mimo ústní jednání, a to i kdyby je odvolatel neuplatnil (§ 471 bod 7. ZPO). Zmatečností uvedené v § 477 ZPO mohou být vždy dovolacím důvodem (§ 503 bod 1 ZPO). Naproti tomu důvody žaloby pro zmatečnost (§ 529 ZPO) jsou koncipovány podstatně úžeji. Žalobu pro zmatečnost lze odůvodnit pouze dvěma (§ 529 ZPO), resp. třemi důvody (svou povahou zmatečností je též důvod obnovy uvedený v § 530 odst. 1 ZPO), jejichž uplatnění je navíc vyloučeno, pokud je strana již uplatnila dříve, nebo je dříve mohla uplatnit. Žaloba pro zmatečnost je z tohoto hlediska subsidiárním prostředkem ochrany, jímž se lze bránit proti nejzávažnějším zmatečnostním vadám, které nevyšly dříve během řízení (před nabytím právní moci) najevo.

Totožná je úprava lichtenštejnská (§ 441 bod 6., § 444 a § 497 tamního ZPO, jenž je v podstatě recipovaným rakouským civilním řádem soudním).

Německý ZPO uvádí zmatečností vady jako absolutní dovolací (revizní) důvody, jimiž lze pochopitelně vždy odůvodnit také odvolání. Důvody žaloby pro zmatečnost pojímá § 579 německého ZPO podobně jako rakouská úprava mnohem úžeji.

Přístup rakouského, lichtenštejnského či německého civilního řádu soudního je logický a plně odůvodněný charakterem zmatečnostních vad. Jsou-li zmatečností ty nejtěžší vady řízení, jež se přičií základním pravidlům řádného výkonu soudnictví stanoveným ve veřejném zájmu, je zapotřebí především zajistit, aby zmatečné rozhodnutí bylo zrušeno dříve, než nabude právní moci. Proto nestačí, že se ke zmatečností v řízení o odvolání pouze „přihlíží“; zmatečnost by měla být vždy samostatným a zcela dostačujícím dovolacím důvodem. Co jiného by ostatně jím mělo být, když ne fatální vada, pro kterou rozhodnutí vůbec nikdy nemělo spatřit světlo světa?

Nezahrnutí zmatečností mezi dovolací důvody může způsobovat problémy, např. dojde-li v řízení v prvním stupni k odnětí možnosti jednat před soudem. Půjde-li o bagatelní věc, je možno prvostupňový rozsudek napadnout žalobou pro zmatečnost podle § 229 odst. 3 OSŘ. V ostatních záležitostech však lze žalobu pro zmatečnost z důvodu uvedeného v tomto ustanovení podat pouze proti pravomocnému meritornímu rozhodnutí odvolacího soudu. Počítá se patrně s tím, že strana, již soud prvního stupně odepřel možnost jednat před soudem, se bude bránit odvoláním. Ve výčtu dovolacích důvodů však takový dovolací důvod uveden není. Není jím ani § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ, neboť samotný občanský soudní řád mezi jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a zmatečností, rozlišuje; viz např. § 212a odst. 5 tohoto předpisu. Zmatečností ani při nejširším možném výkladu „jiných vad“ do této kategorie nepatří; konec konců samotný výraz „jiné“ vady vystihuje, že tato skupina vad se vymezuje právě vůči zmatečností, a proto do ní zmatečností patřit nemohou. Doslovné znění občanského soudního řádu tak vede ke zjevnému hodnotovému rozporu: dojde-li k odnětí možnosti jednat před soudem prvního stupně v bagatelní věci, má strana k dispozici žalobu pro zmatečnost, zatímco v ostatních věcech, které považuje zákonodárce za závažnější, by vůbec žádné prostředky ochrany v civilním řízení k dispozici neměla? A je zde ještě další rozpor: jiné (méně závažné) vady je možno v odvolání uplatnit, zatímco zmatečností nikoliv? Popsaná situace zjevně představuje mezeru v zákoně, kterou je nutno uzavřít pomocí analogického argumentu *a minori ad maius*:³⁰ lze-li jako dovolací důvod uplatnit jiné vady řízení, tím spíše v něm musí být možno uplatnit mnohem závažnější nedostatky – zmatečností.

³⁰ K soudcovskému dotváření práva viz např. Kramer, E. A. Juristische Methodenlehre. 4. vydání. München – Wien – Bern: C. H. Beck – MANZ – Stämpfli, 2013, s. 183 a násl. Bydlinski, F. Grundzüge der juristischen

Koncepčně vzato by se zmatečnostními vadami měl odvolací soud zabývat přednostně a v případě, že jimi bylo prvostupňové rozhodnutí či řízení jemu předcházející postíženo, měl by takové rozhodnutí zrušit dříve, než za účelem věcného přezkumu odvolání nařídí ústní jednání. Právě z tohoto hlediska vychází rakouská úprava; viz § 471 rakouského ZPO.

Závažnost zmatečností plně vysvětluje, proč s nimi shora zmíněné zahraniční civilní řády soudní počítají nejen jako s důvody odvolání, ale také jako s dovolacími (revizními) důvody. Trpí-li rozhodnutí nebo řízení jemu předcházející těmi nejtěžšími vadami přičítacími se pravidlům řádného výkonu soudnictví, musí být zrušeno dříve, než nabude právní moci.

Tento závěr se však neomezuje jenom na civilní řády soudní, které koncipují dovolání (revizi) jako řádný opravný prostředek, jimž se odkládá právní moc napadeného rozsudku. Povaha zmatečností plně odůvodňuje, aby je zákonodárce učinil dovolacím důvodem i v těch právních řádech, které chápou civilní dovolání jako mimořádný opravný prostředek. K nim patří např. slovenský civilný sporový poriadok, který v § 420 umožňuje podat dovolání pro zmatečnostní vady,³¹ ale také český občanský soudní řád, jenž naopak uplatnění zmatečností v dovolání nyní dokonce výslovně zakazuje (§ 241a odst. 1 druhá věta OSŘ).

Pro připuštění zmatečnosti coby důvodu dovolání koncipovaného jako mimořádný opravný prostředek mluví přinejmenším dva důvody:

1. Zmatečnost je natolik závažným nedostatkem, že by její zkoumání mělo mít vždy přednost před úvahami nad správností právního posouzení věci. S ohledem na to, že „přihlížení“ ke zmatečností je spíše jejich „přehlížením“ – neboť ve skutečnosti znamená, že „ke zmatečnostním vadám uvedeným v § 229 odst. 1 písm. c) a v § 229 odst. 3 OSŘ může dovolací soud přihlídnout, jen týkají-li se dovolatele a že o nich nemůže provádět dokazování“³² – lze si představit situaci, kdy Nejvyšší soud zamítne dovolání z toho důvodu, že právní posouzení věci bylo správné, přestože rozsudek nebo řízení jemu předcházející byly zmatečné. Dává však rozumný smysl potvrzovat správnost právního posouzení rozsudku, který je zmatečný, a proto by měl být ve veřejném zájmu zrušen? A je vůbec takové rozhodnutí slučitelné s charakteristikou zmatečností coby vad, u nichž se pro jejich závažnost vůbec nezkoumá jejich vliv na obsahovou správnost rozsudku?
2. Vyloučení zmatečností z výčtu dovolacích důvodů a restriktivní přístup k tomu, co znamená „přihlížení“ ke zmatečností, může přinést řadu negativních důsledků vyplývajících z toho, že se řízení protáhne a zmatečný rozsudek bude po dlouhou dobu v právní moci. Na tento problém ostatně výstižně upozornila sama jublantka: „specializace mimořádných opravných prostředků jde tak daleko, že ust. § 235 odst. 2 staví běh lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost až do právní moci rozhodnutí dovolacího soudu. To nelze vyložit jinak, než že žaloba pro zmatečnost je účastníku otevřena a může být s úspěchem podána ještě poté, co rozhodl o dovolání v téže věci Nejvyšší soud. To považuji za absurdní.“³³ Absurdnosti jsou ovšem ještě dále eskalovány, neboť proti rozhodnutí soudu I. stupně o žalobě pro zmatečnost bude dále přípustné odvolání a dovolání.

Methodenlehre. 2. vydání (přepřacoval P. Bydlinski). Wien : Facultas, 2012, s. 76 a násl. Larenz, K. Methodenlehre der Rechtswissenschaft. 6. vydání. Berlin – Heidelberg – New York : Springer-Verlag, 1991, s. 366 a násl. Canaris, C.W. Die Feststellung von Lücken im Gesetz. Berlin : Duncker & Humblot, 1964. V naší literatuře Melzer, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 212 a násl.

³¹ K charakteristice dovolání jako mimořádného opravného prostředku viz Bajánková, J. – Gešková, K. in Števec, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 1346. Ke zmatečností jako dovolacím důvodům viz stejné dílo na s. 1346-1347, 1356 a násl.

³² Krčmář, Z. in Drápal, L. a kol. Občanský soudní řád. II. díl. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1281.

³³ Winterová, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In Lavický, P. a kol. Současnost a perspektivy českého civilního procesu. Brno : MU, 2014, s. 66.

Nejvyšší soud se tedy nakonec možná bude moci zmatečností zabývat, ovšem nikoliv v rámci dovolání proti rozhodnutí ve věci samé, ale v řízení o dovolání proti rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost.

Žaloba pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost má ve středoevropském právním prostoru svůj historický základ v závěrečném dokumentu zasedání řezenského říšského sněmu z roku 1654, nazývaného jako „*der Jüngste Reichsabschied*“ nebo latinsky „*recessus imperii novissimus*“. V § 122 tohoto dokumentu byla zavedena tzv. *querela insanabilis nulitatis*,³⁴ vycházející z obecnoprávní nauky o nicotnosti (zmatečnosti) rozsudku (*nichtigkeit*)³⁵, podle níž se považovalo *ipso iure* za neexistující rozhodnutí, které bylo nicotností (zmatečností) postiženo.³⁶ Německý civilní řád soudní z roku 1877 – jehož úpravu později v zásadě převzal rakouský civilní řád soudní z roku 1895 – spojil úpravu žaloby pro zmatečnost po vzoru francouzského procesního práva³⁷ s žalobou na obnovu, byť její základ je odlišný (ta vychází z *restitutio in integrum*).³⁸ Na rozdíl od historické předlohy ani jeden z uvedených civilních řádů soudních nespojuje s existencí nicotnosti (zmatečnosti) neexistenci rozsudku; nicotnost (zmatečnost) je pouze důvodem, pro který lze rozhodnutí napadat. S ohledem na nahrazení principu nicotnosti (*Nichtigkeitsprinzip*) principem napaditelnosti (*Anfechtungsprinzip*) a společnou úpravu s žalobou na obnovu se také uvádí, že setrvání na označení žaloba pro zmatečnost je vlastně již jenom jazykovým reliktem obecnoprávních představ.³⁹

Bez ohledu na pojmenování je pro obě úpravy společné to, že žalobu pro zmatečnost chápou jako krajní prostředek nápravy pro kvalifikované zmatečnosti, které vyšly teprve dodatečně najevo. V tom se velmi rozcházejí se současným zněním českého občanského soudního řádu. Dosud učiněné úvahy však ukazují, že česká koncepce žaloby pro zmatečnost coby prostředku nápravy, který prolamuje právní moc z více než deseti různých důvodů, je nejen ojedinělá, ale především nesprávná.⁴⁰ Zmatečnosti jsou natolik zásadní nedostatky, že by měly být odstraněny ještě dříve, než rozhodnutí nabude právní moci. Jednou ze záruk jejich nápravy je požadavek, aby se jimi soud zabýval nejen k návrhu některé ze stran, ale také z úřední povinnosti. Právní moc rozsudku by měla představovat konečné, nezměnitelné a závazné řešení sporu; zrušení rozsudku by proto měly umožňovat jenom mimořádně závažné nedostatky, tzv. kvalifikované zmatečnosti. Krom toho není účelem žaloby pro zmatečnost přezkum úsudku soudu již učiněného v předchozím řízení, zda určitá zmatečnostní vada dána je či není, ale odstranění těch nedostatků, které nebyly v předchozím řízení zkoumány a ani nebylo možno je v něm zkoumat.

³⁴ Ott, E. Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. Díl III. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901, s. 130.

³⁵ Viz terminologie v úvodu článku. V souvislosti s historickou předlohou se dává přednost výrazu nicotnost, neboť právě to bylo její podstatou – nicotné rozhodnutí neexistovalo.

³⁶ Braun, J. in Krüger, W. – Rauscher, T. et al. Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung: ZPO Band 2 (§§ 355-945b). 5. vydání. München : C. H. Beck, 2016, komentář k § 578, marg. č. 1.

³⁷ Ott, E. Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. Díl III. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901, s. 130.

³⁸ Viz Ott a Braun v citovaných dílech.

³⁹ Braun, J. in Krüger, W. – Rauscher, T. et al. Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung: ZPO Band 2 (§§ 355-945b). 5. vydání. München : C. H. Beck, 2016, komentář k § 578, marg. č. 2 a literatura tam citovaná. Z tohoto hlediska se nejvíce v špatném světle spojení důvodů obnovy a zmatečnosti pod společnou střechu návrhu na obnovu řízení v původním znění § 228 současného OSŘ.

⁴⁰ Český zákonodárce následuje příklad Járy Cimrmana, který byl také pionýrem slepých uliček. Viz Cimrman, J. – Smoljak, L. – Svěrák, Z. Vražda v salonním coupé. Praha a Litomyšl : Ladislav Horáček – Paseka, 1998, s. 29. Alespoň v oblasti civilního procesu to platí o českém zákonodárci takřka totálně.

Tento náhled také odpovídá současné judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, který v rozhodnutích ve věci Ryabykh proti Rusku,⁴¹ Abdullayev proti Rusku⁴² a dalších zdůrazňuje, že právo na spravedlivý proces zaručené čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod musí být vykládáno ve světle preambule této Úmluvy, která prohlašuje právní stát za součást společného dědictví smluvních států. Jedním ze základních aspektů právního státu je princip právní jistoty, z nějž mj. vyplývá požadavek nedotknutelnosti konečných rozsudků. Ty mohou být napadány pouze za účelem nápravy zásadních chyb (*fundamental errors*). Pouhá možnost dvou rozdílných posouzení věci však důvodem přezkumu není.

Z těchto hledisek je neudržitelný nejen naprosto předimenzovaný výčet zmatečností důvodů v § 229 OSŘ, z nichž některé navíc ve své podstatě zmatečnými vadami ani nejsou (viz poznámky v první části tohoto textu), ale neobstojí ani možnost opakovaného uplatňování jedné a téže vady. K jakým absurdnostem může současná úprava vést, lze demonstrovat na podjatosti soudce. Strana může vznést námitku podjatosti soudce (§ 15a odst. 2 OSŘ), o níž rozhodne nadřízený soud (§ 15b odst. 1, § 16 odst. 1 OSŘ). Jeho usnesení má být podle první části § 16b OSŘ závazné pro soud a účastníky, ale jak ukazuje druhá část téhož paragrafu, závaznost je omezena na řízení před soudem prvního stupně. Výslovně se připouští, aby i navzdory nevyhovujícímu rozhodnutí o námitce podjatosti strana znovu podjatost soudce uplatnila jako odvolací důvod [§ 205 odst. 2 písm. a) OSŘ], aby k podjatosti „přihlížel“ Nejvyšší soud v dovolacím řízení (§ 242 odst. 3 věta druhá OSŘ), a aby nakonec strana navzdory všem předchozím negativním posouzením podjatosti soudce ještě podala z tohoto důvodu žalobu pro zmatečnost [§ 229 odst. 1 písm. e) OSŘ], proti níž bude mít opět k dispozici odvolání a dovolání.

Krom popsaných absurdit a koncepčních nesprávností je současná právní úprava poznamenána značnou nepřehledností plynoucí z toho, že pro různé skupiny zmatečností vad je odlišně vymezena objektivní přípustnost. Z důvodů uvedených v § 229 odst. 1 OSŘ lze napadat pravomocná rozhodnutí soudu I. a II. stupně, kterými bylo řízení skončeno, podle druhého odstavce již jenom pravomocná meritorní rozhodnutí těchto soudů (tj. např. lze napadnout rozsudek pro porušení překážky věci pravomocně rozhodnuté, ale nikoliv usnesení, kterým bylo řízení zastaveno proto, že soud nesprávně dospěl k závěru, že projednání věci brání tato překážka). Třetí odstavec míří na pravomocná meritorní rozhodnutí pouze odvolacího soudu, s výjimkou bagatelních věcí, v nichž lze napadat rozsudky prvostupňové. Ve čtvrtém odstavci v podstatě splývá přípustnost s důvodem tohoto prostředku nápravy; napadat lze v něm uvedená usnesení odvolacího soudu.

Naproti tomu v rakouské úpravě je objektivní přípustnost vymezena jednotně tak, že žaloba může směřovat proti pravomocným rozhodnutím, jimiž byla věc vyřízena (§ 529 odst. 1 rakouského ZPO). Podle německé úpravy (§ 578 ZPO) lze napadat pravomocný konečný rozsudek (*rechtskräftiges Endurteil*). Touto textací nejsou vyloučena rozhodnutí procesní povahy, neboť pod zmíněným pojmem se v německém civilním procesu rozumí nejen rozsudek ve věci samé (kontradiktorní, pro zmeškání, pro uznání, pro vzdání se nároku), ale také rozsudky odmítající žalobu nebo opravný prostředek pro nepřípustnost. Forma rozsudku totiž v německém civilním procesu není vyhrazena jenom pro meritorní rozhodnutí. Podstatné však je, že je nerozhodné, v jaké instanci byl konečný rozsudek v tomto smyslu vydán.⁴³ Pro naši úpravu je – na rozdíl od obou zmíněných civilních řádů soudních – naopak příznačné, že různé důvody zmatečnosti nepřehledně spojuje s různými instancemi.

⁴¹ Rozsudek ze dne 24. 7. 2003, č. stížnosti 52854/99, odstavce 51 a 52. Z důvodu snadnějšího vyhledávání tohoto rozhodnutí se příjmení stěžovatelů uvádějí v podobě, v jaké se vyskytují v judikatuře soudu. V české transkripci jméno stěžovatele zní Rjabych (z ruského Рябых).

⁴² Rozsudek ze dne 11. 2. 2010, č. stížnosti 11227/05, odstavec 19.

⁴³ Jacobs, M. in Stein, F. – Jonas, M. et al. Kommentar zur Zivilprozessordnung: ZPO. Band 6 (§§ 511-703d). 22. vydání. Tübingen : Mohr Siebeck, 2013, s. 813.

Závěrem

Podaný rozbor ukázal, že česká právní úprava zmatečností vad vykazuje značné rezervy. Ty se týkají v první řadě samotného zákonného výčtu zmatečností, v němž jsou obsaženy některé vady, které by v něm být neměly, a naopak některá těžká pochybení představující porušení základních pravidel řádného výkonu soudnictví v něm chybí. Velmi neuspokojivě je vyřešeno zohlednění zmatečností v řízení o ostatních opravných prostředcích; ty se jim spíše vyhýbají, místo aby usilovaly o co nejdřívější odstranění zmatečného rozhodnutí. Koncepčně zcela nesprávně je vyřešena žaloba pro zmatečnost, která není pojata jako subsidiární prostředek nápravy pouze pro tzv. kvalifikované zmatečnosti, které vyšly najevo až po pravomocném skončení řízení, ale je naopak upravena jako (co do četnosti důvodů) mimořádně široký prostředek nápravy, který nadto připouští duplicitní přezkum otázek, které již byly posuzovány v předchozích řízeních.

Do budoucna je tedy jistě co zlepšovat.